

Actividades propuestas

Estas actividades están resumidas. Actividades completas e anexos en organizaciondemujeres.org

Setembro. Escritoras en catalán

De 0 a 3 anos

Asemblea: Distribuímos libros para que o alumnado tome contacto con elles e facemos a lectura dun texto.

Distribuimos unha ficha tamaño cartolina por grupo. Pintamos.

De 3 a 6 anos

Introducimos en assemblea mediante preguntas.

Sabedes que é unha escritora?

Que fan as escritoras?

Presentamos imaxes de escritoras e falamos sobre elas, de onde son, que escriben, se oiron falar delas, se lles gustaría ser escritoras, etc. Colocamos a todas as escritoras traballadas nas paredes da clase.

De 6 a 9 anos

1. En assemblea iniciamos un diálogo sobre as escritoras da nosa comunidade.

Coñecedes algunha escritora? Cal é o traballo das escritoras? Credes que é doador o seu traballo? Gustaríais ser escritoras?

2. No seguinte enlace buscar escritoras e facer un listado con algunas delas que vos parezan más interesantes polo tema que escriben. <https://animosa.es/blog/letras-galegas-escritoras-galegas/>

3. Elixe unha delas e investiga na web:

Como se chama? Cando e onde naceu? Coñeciaselle por outro nome? Cales son as súas obras más destacadas?

De 9 a 12 anos

1. Presentamos en assemblea ás escritoras do mes de setembro. O alumnado fará un pequeno traballo sobre unha delas resaltando o que máis valora.
2. Escribe un relato no xénero que prefiras.
3. Faremos un libro para todo o alumnado con todos os relatos.

https://es.wikipedia.org/wiki/Caterina_Albert
<https://littera.uoc.edu.es/autora/margarita-ballester.pdf>
https://es.wikipedia.org/wiki/Clara_Sim%C3%B3

Novembro. Escritoras en euskera

De 0 a 3 anos

Comezaremos a actividade coa lectura dun conto que se desenvolva no País Vasco onde aparecen palabras en euskera para que se vian familiarizando con elas. Elíxiremos un conto deste libro e leremoslo en castelán e en euskera. Ensinarémosles imaxes con palabras que aparecen no texto en ambas linguas. As nenas e os nenos repetirán.

De 3 a 6 anos

As Lendas.

Explicaremos ao alumnado o que é unha lenda (historia de feitos sobrenaturais ou naturais ou ambos que se transmiten de forma oral de xeración en xeración) e que actualmente moita xente dedicase á recompilación destas lendas para que non se perdan.

Un lugar onde hai moitas lendas é o País Vasco. Leremos a lenda da deusa Mari.

<https://psicologiamyamente.com/cultura/leyendas-vascas>

Ensinarémosles imaxes do monte onde se supón que vive a deusa Mari.

A partir da historia contada, entre toda a clase imaxinaremos como é Mari, irémos debuxando segundo vaian describindo a súa apariencia (pelo, ollos, boca, corpo, brazos, mans...) así construiremos a nosa propia deusa Mari.

Buscarán palabras en euskera que fagan alusión a termos que figuran na lenda. Debuxaranas e escribirán as palabras en euskera e castelán debaixo do debuxo. Decorarémos a clase cos debuxos feitos polas nenas e os nenos. Construirán as palabras.

De 6 a 9 anos

Leremos o poema da escritora Itxaro Borda titulado "YO" en castelán, "I" en euskera. Unha vez lido, substituiremos as palabras: bicho, negro, látegos, desierto, bágoas, crocodilo, pedras, serpes, corazón, nieve, blanca.

Volveremos a escribir o poema, substituindo as palabras elixidas (tanto en euskera como en castelán) polo debuxo correspondente. Lerémoslo varias veces, substituindo o debuxo polo nome. Posteriormente faremos un xogo: as nenas e os nenos situaranse ao final da clase, irelles ensinando o debuxo das palabras traballadas e deben dicir o seu nome. A primeira ou o primeiro que diga da un paso ao fronte ata que cheguen á miña altura.

I	EU
Afrika nere larrauen beltza erreben-dikatzen dut azoteek udalatu hildoetarik iuxtzen diren hitz eta negarren ilunaz janzen naiz.	Un bicho raro reclamou o negro da miña pel dos mortos aos látegos Estou vestido de papá e casero de bágoas.
Nil ibaieren iturrietako uretan amets iheskoren kristalezko materia edan nuen eta Kalahari mortuan zehar noa hatsaren eske.	Soños fugitivos nos mananciais do Nilo. beber materia cristalina E e eu atravesamos o deserto de Kalahari pedindo folgo.
krokodil bat daukat bihotzaren ordez...	Teño un crocodilo en lugar dun cora-zón...
harrien azar higatuek haserrearen abest-lasaiak kantaten dituze beti Tibestiko suge xotilen buruko likidoak berotzeko.	As tranquilas canciones de ira erosionadas polas pedras eles sempre cantan Para querer a cabeza fluidos de pequeñas serpes tibiales.
elur zuri eternalak gordetzen duen arima minberena Kilimandjaro kaskoan dago gizakumeei esperantzak zo keinuak bakarti igortzen.	A alma más dolorosa salvada pola eter-na neve blanca Kilimanzaro está no casco emitiendo xestos solitarios de esperanza aos homes.
krokodil bat daukat bihotzaren ordez...	Teño un crocodilo en lugar dun cora-zón...

De 9 a 12 anos

Actividade.

Itxaro Borda é unha escritora vasca que creou un personaxe Amaia Ezpeldoi que é unha detective que desenvolve a súa acción no País Vasco.

Unha detective a que se dedica? É aquela persoa que pescuda certos feitos, así como as circunstancias que os rodearon, e as persoas relacionadas ou involucradas cos mesmos.

Imos ser detectives e a partir dunha serie de pistas que atoparemos nun escenario teremos que desentrañar o misterio: "O caso da bruxa de Zugarramurdi". Durante un

De 12 a 15 anos

Título: Tres monxes empoderadas: Sor Isabel de Villena, Santa Teresa de Jesús e Sor Juan Inés de la Cruz.

Metodoloxía:

1. Visionamento do vídeo: <https://www.youtube.com/watch?v=YwMzEz2WeWw>
2. Entregáse o poema de Sor Juana Inés de la Cruz sen decir de quen é e pídeselle ao grupo que xustifique quen é a autora.
3. Elixe unha autora e investiga sobre ela. Posta en común. Por que son precursoras en relación á súa obra? Por que hoxe se consideran feministas?
4. Lectura previa da obra "Joel" de Clara Simón.

De 15 a 18 anos

Título: Tres monxes empoderadas.

Presentámos ás tres autoras que imos traballar: Sor Isabel de Villena, Santa Teresa de Jesús e Sor Juan Inés de la Cruz.

1. Elixe unha autora e investiga sobre ela. Posta en común. Por que son precursoras en relación á súa obra? Por que hoxe se consideran feministas?
2. Escribe unha pequena biografía da autora elixida e analiza que características destaca que xustifiquen que é feminista.

Pessoas adultas

Materiais: Poema "Hombres necios que acusáis" de Sor Juana Inés de la Cruz, web.

Metodoloxía: GC, PG

1. Posta en común acerca da vixencia da mensaxe que transmite o poema de Sor Juana Inés de la Cruz.
2. Escribe un Poema. Recitámos en clase.
3. Organizáñase grupos de tres personas do mesmo sexo.
- Reflexións de grupo: O protagonista debe quedarse na casa durante moito tempo por mor dunha enfermidade (Joel). Este ano vivimos unha experiencia similar a causa dun virus que nos afectaba a todas e todos. De que xeito nos temos organizado na nosa familia? Crea que o reparto das tarefas do fogar e a axuda nos deberes se realizou de xeito equitativo?
- 4- Reorganizan os grupos. Agora de 6, compostos de tres rapazas e de tres rapaces. Pónense en común as reflexións dos equipos anteriores.

De 9 a 12 anos

Materiais: Poema "Hombres necios que acusáis" de Sor Juana Inés de la Cruz, web.

Metodoloxía: GC, PG

1. Posta en común acerca da vixencia da mensaxe que transmite o poema de Sor Juana Inés de la Cruz.
2. Escribe un Poema. Recitámos en clase.
3. Organizáñase grupos de tres personas do mesmo sexo.

Reflexións de grupo: O protagonista debe quedarse na casa durante moito tempo por mor dunha enfermidade (Joel). Este ano vivimos unha experiencia similar a causa dun virus que nos afectaba a todas e todos. De que xeito nos temos organizado na nosa familia? Crea que o reparto das tarefas do fogar e a axuda nos deberes se realizou de xeito equitativo?

4- Reorganizan os grupos. Agora de 6, compostos de tres rapazas e de tres rapaces. Pónense en común as reflexións dos equipos anteriores.

De 12 a 15 anos

Para a placa precisamos:

- Transparencias tamaño folio
- Cartolinas negras tamaño folio
- Rotulador permanente negro
- Cartolina blanca tamaño folio para a portada
- Una historia que contar: podedes calcar un conto ou botarlle imaginación.

De 9 a 12 anos

Para a placa precisamos:

- Modelo placa: Para imprimir o modelo só tes que pulsar na imaxe, imprimir e se podes plastificártelo quedará moito máis resistente.
- Imperdible para enganchar a placa a camiseta.
- <http://recursoseducativos-quini.blogspot.com/2016/12/actividades-y-juegos-para-ser-unos.html>

De 12 a 15 anos

Actividade.

Traballo en pequeno grupo sobre o euskera e o País Vasco:

Imos investigar o euskera e a coñecer un pouco o País Vasco, para elo traballarán en pequenos grupos. En grupos de 5 ou 6 persoas distribuirán as seguintes tarefas:

Itxaro Borda é unha escritora vasca que escribiu varios libros nun dialecto do euskera chamado soleto, dialecto que se fala nunha rexión concreta do País Vasco. Un grupo de alumnas e alumnos pescudarán sobre este dialecto, a rexión onde se fala e farán un traballo para presentar o resto da clase.

Otro grupo investigará sobre a orixe do euskera, zona de influencia e dialectos do mesmo. Unha vez rematado o traballo exporán ante a clase.

Otro grupo fará pescudas sobre as lendas do País Vasco e farán un traballo sobre estas que tamén presentarán á clase.

Otro grupo investigará sobre escritoras vascas, tanto de narrativa coma de ensaio ou poesía e farán un dossier sobre elas.

Agora hai varias escritoras vascas moi populares, entre elas Dolores Redondo e Eva García Sáenz de Urturi. Buscarán información sobre elas e investigarán sobre os lugares onde se desenvolve a acción das súas historias. Elaborarán unha presentación coas rexións onde se desenvolve a acción das súas historias.

De 15 a 18 anos e Pessoas adultas

Actividade.

A partir deste fragmento de "El cuaderno rojo" (fragmento) de Arantxa Urretabitzkaia

"Cuando llega el autobús, todo su disimulo resulta inútil, pues necesita el dinero justo para el billete, según le hace saber el conductor casi a gritos. Llarda en encontrar las monedas y, nada más pagar, se encuentra con la mirada de la chica. Siente la cara roja, el corazón en la garganta. Tres paradas más adelante se bajan las dos amigas y se separan allí mismo, antes de que el autobús reanude su marcha. La chica se queda en la misma parada, al parecer a la espera de otro autobús, sola. L no se mueve. Le parece que no está preparada para hablar con la chica, que si se apresura demasiado puede estropear todo. La desazón la apodera de ella cuando el autobús echa a andar de nuevo, como si abandonara a la chica en medio del desierto.

No la ha perdido, se obliga a repetir un par de veces. Se suelta el pelo recogido en la nuca, sin pensar en lo que hace. Para cuando el furgón vuelve a su sitio, tiene los ojos al borde del llanto. Pensando que el pelo la oculta lo suficiente, se pone las gafas de sol y bajo ellas derama algunas lágrimas, gruesas y templadas.

Se baja en la siguiente parada y, aunque su primera intención era dirigirse a donde la monitora de la clase, los zapatos le han llenado de rozaduras los pies. Faltan cinco minutos para las seis cuando llega a la puerta de la escuela y, a toda prisión, se estira el pelo como lo tenía antes. Así es como se dirige al despacho, y de allí al gimnasio. No cojea, pero ya ha maldecido los zapatos nuevos más de una vez.

La monitora oye contenta la andanada de flores que la lanza deprisa L, sin mostrar asombro, como si estuviera acostumbrada a recibirelogiosdesde siempre. Está dispuesta, como no, a exponer su trabajo en televisión. Solo le pone una condición, el permiso de los padres, y le promete que al día siguiente dejará en el despacho las cartas para los padres de las chicas que hacen gimnasia. Cuando le pregunta quiénes son los mejores alumnos, da sin dudar cinco o seis nombres; entre ellos, el de la chica. Apunta nombres y apellidos en el cuaderno negro, y después se marcha.

La monitora ha mordido el anzuelo, eso es lo que le importa, ha acertado de pleno. Se le figura que, a pesar de las heridas, merece la pena ver el mundo desde más arriba. Le queda una hora para prepararse para la cena y, a pesar de que los talones le queman, sabe que se pondrá los zapatos de tacón.

Este fragmento deixá moitas incógnitas. Quen é L? Que pretende respecto á rapaza? De onde ven? A onde vai? Con quien quedou? A partir de todas estas cuestións e outras que saían a partir dunha chuvia de ideas, daremos forma a este fragmento e construiremos unha historia coas aportacións do alumnado e as súas respuestas ás preguntas.

Outubro. Escritoras en gallego

De 0 a 3 anos

<https://www.youtube.com/watch?v=k45gCV9Qk2k>

Facer unhas marcas musicais para acompañar ao instrumento a canción infantil *Todos somos iguales*.

Para elo non precisaremos máis que unhas botellas de plástico baleiros. Cada grupo buscará con que protagonista cre que está relacionada a súa nova e por que. Para finalizar a actividade faremos unha posta en común do que traballaron en grupo, e opinarán sobre o personaxe que máis lles gustou e as calidades interiores dese personaxe.

De 3 a 6

Actividades propostas

Estas actividades están resumidas. Actividades completas e anexos en organizaciondemujeres.org

Maio. Escritoras do Século XX

De 0 a 3 anos

As actividades de 0 a 1 ano estarán relacionadas co descubrimento dos contos a través da narración oral así como da vista e o tacto.

- O bebé interactúa dende as palabras que escucha das persoas próximas nun primeiro momento, logo pasará a tocar libros maleables de tea, plástico, etc con imaxes cotiás.
- Proporcionar aos bebés libros que poidan manexar ben. Que os toquen, os miren. Segundo avanzan en idade iráseles verbalizando o nome dos debuxos.
- Sentar á criatura no colo da educadora ou educador que irá contando e xesticulando un conto que posúa repeticións continuadas cada x tempo de xeito que anime ao cativo ou cativa a repetir. Exemplo: a señora chegou e o can dicía guau, guau e guau. Este último guau deixámolo en suspense para que o reper que unha escritora.

De 3 a 6 anos

Coñecendo a Josefina de la Torre.

Será un traballo de colaboración familia-escola. Divídese o alumnado en grupos de 4 ou 5 segundo a aula. O grupo nº1 pescará cada cal coa súa familia a seguinte pregunta: onde naceu, cando, e se tiña irmáns Josefina de la Torre? Acompañar o traballo con fotos do momento. O grupo nº2; onde viviu, estudiou e traballou? O grupo nº3; a que se dedicaba, que lle gustaba? grupo nº4; cando empezo a escribir e que lle gustaba escribir? grupo nº5; procurar obras escritas por ela e elixir unha. Darase un prazo dunha semana para traello. Mientras preparáñase na clase cinco paneis onde se colocarán as aportacións do alumnado. Cando estea listo o panel procederemos a explicar por grupos o resultado da busca sobre o traballo suxerto ao resto de alumnado da aula.

De 6 a 9 anos

Reunido o alumnado en assemblea preséntanse as figuras de: Josefina de la Torre, María de la O. Lejárraga García, Josefina Rodríguez Álvarez e Carmen Baroja y Nessi facendo unha curta descripción delas.

Distribúense o alumnado en cinco grupos. A cada grupo asignáelle unha escritora e proponsele un traballo individual de pescada a partir das seguintes preguntas o cal será exposto nun panel.

1. Onde naceu e viviu a escritora?
2. Que tipo de libros escribía?
3. O que le doado facerse un oco como escritora?
4. Só era famosa por escribir? A que máis

Tendo en conta que M. de La faleceu en 1974...
1.- Farase un debate sobre se está de actualidade dita frase e por que.
2.- Que temos avanzado desde mediados do século pasado á actualidade?
3.- Que teñen en común as mulleres que traballamos este mes?

De 12 a 15 anos

Unha das protagonistas deste mes, **Josefa Rodríguez Álvarez (Josefa Aldecoa)**, está ligada a Lanzarote e a Graciosa.

1. Por qué está ligada a estas illas? En que libros se refícte?
2. Recadar información destas illas a través de atlas, mapas e internet. Realizar murais en grupos de catro debuxando e colocando correctamente estas illas.

De 15 a 18 anos

O pasado ano 2020, o Día das Letras Canarias foi dedicado a **Josefa de La Torre**.

Busca información sobre ela.

1. Individualmente farán un traballo sobre a aportación de Josefina ao feminismo.
2. Debate na aula sobre a dificultade das mulleres na literatura e a divulgación das súas obras.

Pessoas adultas

"Un régimen de libertad, fundado en la lealtad y limpia, está obligado a liberar a la mujer, a romper cadenas seculares, a dejarle las manos libres y a echar sobre sus hombros, para que la lleve a medias con el hombre, la carga de responsabilidad"

Maria de la O Lejárraga

Xuño. Escritoras do Século XX

De 0 a 3 anos

Teatrino para todas e todos.

Na etapa de 0 a 3 anos consideramos que é fundamental fomentar a actitude do coidado e o respecto cara os outros. Así, esta actividade está deseñada para que os nenos e nenas maiores escenifiquen a poesía de Gloria Fuertes "El erizo y la eriza" aos menores.

Objetivos: Promover a atención polo coidado aos demais. Contribuirase a favorecer a lingua verbal e non verbal a través da mímica, con xestos e movementos para expresar emocions a través da expresión corporal e animárlaselles a ampliar o seu vocabulario.

Metodoloxía: Activa e participativa. Pequeno grupo.

Materiais: Elementos que sirvan para representar os personaxes e os compoñentes que se quieran amosar: a ouriza e o ourizo, o seu tobo, a bufanda, as flores, etc. Todos estes materiais pódense preparar coa colaboración dos alumnos e alumnas ou pedir a participación que sexa posible.

https://youtu.be/kuABC_5ybY

De 3 a 6 anos

Aproximación á linguaaxe escrita.

No contexto de actividades sobre o desenvolvemento da Conciencia Silábica:

Poema: Doña Pito Pitura <http://gloriafuertes.weebly.com/dontidea-pitu-pitura.html>

Desenvolvemento da actividade:

1. Presentación, título, personaxe que aparece, lectura do poema (polo docente).
2. Visualización do poema na PDI.

3. Identificar o título e as veces que aparece o personaxe.

4. Rodear a última palabra de cada verso.

5. Palmear as palabras rodeadas e contar as palmas.

6. Introducir as palabras (escritas previamente) na "botella come palabras" que corresponda.

De 6 a 9 anos

Gloria Fuertes.

«Poema al No»
No a la tristeza.
No al dolor.
No a la pereza.
No a la usura.
No a la envidia.
No a la incultura.
No a la violencia.
No a la injusticia.
Si a la quería.
Si a la paz.
Si a la alegría.
Si a la amistad.

Gloria Fuertes
<https://triparts.com/mi-recuerdo-a-gloria-fuertes-poema-al-no/#shash.yjzfnX21.dpbs>

De 9 a 12 anos

Cinco poemas de Rosa Clotilde Chacel.

Actividade: A actividade consiste en facilitar ás alumnas e aos alumnos os poemas sen o título. Realizase a lectura e recitado dos mesmos, revisase o vocabulario que non coñecen lévase a cabo unha posta en común das primeiras impresións sobre os poemas. Cada alumno e alumno escribirá o nome que poría a cada poema e compartirán entre todas e todos na clase. Finalmente darase a coñecer o nome real dos poemas de Rosa Chacel.

De 12 a 15 anos

Para a actividade longa de desenvolvemento propoñemos un proxecto de aula:

Mulleres esquecidas: As Sinsombreiro. Propoñemos o visionamento deste documental realizado por Tania Balló directora do proxecto Toma de conciencia. <https://www.rtve.es/alacarta/videos/imprescindibles/imprescindibles-sin-sombrio/3318136/>

Facemos un reparto de fotografías e cada participante converterase por un tempo na autora que lle corresponde pescular xunto co seu grupo.

Neste proxecto o noso obxectivo final é a divulgación. Para elo propoñemos situar nun espazo do centro ou da cidade unha exposición con materiais xerados polo grupo clase ou polo nivel que corresponde á ESO, implicando aos diversos cursos destas etapas.

1. Partimos dunha organización da aula en grupos de traballo onde podemos xerar 4 grupos. A nosa primeira proposta é a inmersión no mundo digital buscando todas as referencias relacionadas coa biografía destas dúas autoras. PROPOÑEMOS A PREGUNTA: QUEN SON AS SINSOMBREIRO?

2. Dous grupos organizarán un vídeo onde se gravan os momentos más interesantes da súa biografía, contamos para elo coa posibilidade de disfrazarnos cun elemento simbólico que represente a cada unha delas. Así poderán intervir todos os membros do grupo sen necesidade de parecido. ELIXIMOS UN SOMBREIRO. (Este elemento sirvenos de enlace co tema que unifica).

3. Os outros dous grupos elaborarán un Power Point onde se van recollendo documentos visuais, referencias literarias, citas, participación en momentos decisivos do mundo intelectual ao que pertenecen, facendo unha selección do material atopado que sirva para poñer de manifesto a súa valía intelectual.

De 15 a 18 anos e Pessoas adultas

Homenaxes.

No seguinte catálogo comprobamos que as nosas catro escritoras foron obxecto dunha edición filatélica. En cada caso investigamos a data, o motivo e a imaxe elixida para a súa aparición filatélica. A partir do selo debatéremos acerca do que aportou cada unha delas ás lettras españolas e á loita feminista. Ocorrerase outros nomes da súa mesma época? Todas teñen un selo, terán tamén un instituto ou colexio co seu nome? Elabora una relación dos centros educativos da túa comunidade que levan o seu nome. Sabes que unha delas até apareceu decorando a cola dun avión da compañía Noruega de Aerolíneas? Atréveste a deseñar un monemento que simbolice a súa forza como mulleres? Elixe unha cita ou poema de cada unha e debuxa a túa propia homenaxe escultórica, presentalo á clase mentres explicas a súa simboloxía.

Catálogo de selos: https://www.correos.es/ss/Satelite/site/colección-1364896519670-galería_sello_filatelia/detalle_emisión-sidomía=es_ES

Avión: Quen é e por qué a elixiron? <https://www.rtve.es/alacarta/audios/marca-espana-marca-espana-noruega-dedica-avion-gloria-fuertes/3790966/>

Artigo de prensa: <https://www.efe.com/efe/espana/cronicas/el-libro-de-gloria-fuertes-restituye-la-vida-y-obrapoeta-castiza/10013-3194211>

Xullo. Escritoras do Século XXI

De 0 a 3 anos

Poema: "INMENSA" de Hasbia MOHAMED

Lemos o poema varias veces explicándolle as palabras descoñecidas

Formulamos aos nenos e nenas preguntas sobre o poema.

Propoñémoslles que imaxinen o mar.

Inmensa, inmensa
la mar que pasea
a nuestro sol,
de calma y frescura.
Paseo por el espigón
de orillas salinas,
astro de la tarde
de miradas ocultas.

Debúxamos o mar nunha cartolina grande e coloreámos.

Facemos un barco de papel e poñémolo sobre o mar.

Buscámolo nome ao barco.

Ao redor da clase damos voltas recitando a poesía e simulando que estamos nadando.

De 3 a 6 anos

Autora elixida: Fuensanta Muñoz Clares.

Quén é Fuensanta Muñoz Clares?

Os nenos e as nenas coñecerán un pouco sobre a autora: quén é, que fixo, onde vive, a que se dedica... Coñecerán que é activista e defensora de dereitos; escritora de poesía, contos e teatro. Tras coñecela, o ou a docente lerá un poema adaptado para o alumnado e este realizará un debuxo sobre a historia.

Serei coma ti...

Nesta actividade, como Fuensanta, os nenos e as nenas vanse converter en escritores e escritoras, polo que coa axuda do ou da docente van presentar ou deseñar unha historia. Desta forma van escribir un relato curto. Nesa historia intentaran defender os dereitos da muller, expoñendo un conflito como tema principal. Podendo ser este o seguinte: "estamos no pavillón polideportivo e non nos deixan participar nun partido de fútbol porque as nenas e os nenos non poden xogar xuntos".

Partindo desta situación, cada neno e nena irá ofrecendo unha idea para completar o relato, á vez que o ou a docente recolle o que cada un di para que deste xeito podan poñerse no lugar da nosa protagonista, Fuensanta.

De 6 a 9 anos

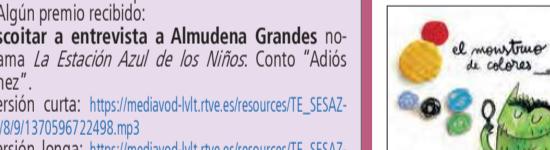
Completar coas familias unha ficha

sobre as escritoras Almudena Grandes, Nieves Álvarez e Hasbia Mohamed. Buscar por internet e ver fotos delas. Poñer en común posteriormente.

- Nome:
- Idade:
- Onde vive:

De 0 a 3 anos

O monstro de cores.

Anna Llenas (Barcelona-1977), é a escritora e ilustradora do conto *O monstro de cores*. A través do texto e das imaxes invita á nena e ao neno a coñecer as súas emocións. O protagonista do conto é un monstro que cambia de cor segundo o seu estado de ánimo. Aínda que, en ocasións, non sabe o que lle pasa, ou está sentindo moitas cousas á vez, o seu corpo é de moitas cores.

Contade o conto de O monstro de cores ao alumnado ou que vexan o conto na seguinte ligazón:

https://www.youtube.com/watch?v=_NmMOKND8g

Realizar os monstruos de cores con material reciclado, por exemplo cos tubos de cartón do papel hixiénico. O alumnado podea pintar das diferentes cores que ten o monstre de cores, ainda que para a expresión facial precisará a axuda do titor ou tutora. Cando os teñan poden xogar en pequenos grupos a escenificar o conto. E até escenificar os diferentes estados de ánimo: estamos alegres, enfadados, tranquilos, tristes ou asustados.

De 3 a 6 anos

Salvaje.

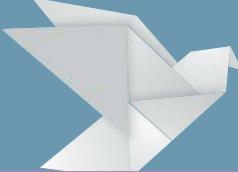
Emily Hughes (Hawai-1991), escribiu e ilustrou este conto, *Salvaje*, en 2013. Nel retrata a vida dunha nena que se criou no bosque xunto aos animais. Ali é feliz. Un dia, atópala dúas persoas e lévana a vivir con elles. Debe aprender as súas regras, pero non se adapta e decide volver a onde é feliz, o bosque. Neste enlace teñes o conto: <https://www.youtube.com/watch?v=8kUQ0-nGSVE>

As nenas e os nenos pensarán ou actuán de forma moi diferente ás persoas maiores? En que? Que pensan que é mellor ser pequeno/a ou maior? Que les gusta facer dun xeito que a súa familia lle guste doutra forma? ...

Por último, que realicen un debuxo deles e delas facendo aquilo que máis lles gusta. A titora ou tutor colgará todos os debuxos formando un mural con título (ou similar): O que me fai máis feliz é....

De 15 a 18 anos e Pessoas adultas

Actividade en pequenos grupos/parellas.

Actividades propostas

Estas actividades están resumidas. Actividades completas e anexos en organizaciondemujeres.org

Xaneiro. Escritoras da Idade Media

De 0 a 3 anos

Elaboraremos un breve conto coa vida de Wallada bint al-Mustakfi que relataríamos con música de fondo (<https://www.youtube.com/watch?v=pVzeKXD18Q>) comentando cos nenos e nenas. Preguntarémoslos sobre o nome da princesa, onde vivía e o que lle gustaba facer. Faleremos sobre a súa escola e quen asistía e compararémosla co noso "cole".

Preparamos unhas caixas de cartón para decorarlas entre todos e todas, e construir un castelo escola da princesa. Dáremosles teas para xogar nel libremente.

Axduntamos o conto.

Conto en [www.organizaciondemujeres.org](http://organizaciondemujeres.org)

De 3 a 6 anos

Nunha folla en branco cada nena e neno vai debuxar a súa silueta e a través do debuxo van destacar o que máis lles gusta de si mesmas. Ten que ter todos os detalles posíbeis e estar pintado de cores. Cando estean rematados, cada nena e neno presentáao á assemblea contando cousas de si mesmas. Como se chama, como é a súa familia, que lle gusta facer, quen son as súas amigas e amigos. Cando remate a actividade, que pode durar dous ou tres días dependendo do número de alumnas e alumnos, a mestra ou mestre realizará a mesma actividade e explicará que fixemos a nosa autobiografía. Faremos un panel en clase expoñendo todas as autobiografías.

De 6 a 9 anos

Escríbese no encerado a palabra AUTOBIOGRAFÍA e pregúntase se coñecen o significado. Se algúna persoa da clase o sabe, explícale ao resto. Se non é así, explícales o significado da palabra.

Presentase a Leonor López de Córdoba de xeito breve e adaptado á idade do alumnado, destacando a importancia de que sexa a primeira muller que coñecemos que escribiu unha autobiografía.

Cada persoa da clase ten que escribir a súa autobiografía. Pódenseles dar uns consellos para escribila ou unha ficha como a que hai a continuación para facilitarles a tarefa.

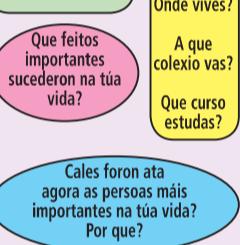
CONSELLOS PARA ESCRIBIR UNA AUTOBIOGRAFÍA:

1º Ti es a protagonista e a persoa que narra os feitos, por elo debes escribir en primeira persoa.

2º Debes contar os feitos de forma ordenada no tempo dende que naciste ata agora.

3º Escolle os sucesos más importantes e destacadous da túa vida.

Xa podes comezar a aventura de

escribir a túa propia autobiografía. Lembra que é importante empezar por escribir os teus datos persoais.

Podes escribir sobre as túas experiencias coa familia, amigos... tamén sobre os teus gustos, afecções, etc.

Ao rematar vanse lendo unha a unha sen dicir o nome da persoa que a escribiu e o resto da clase ten que adiviñar de que é.

De 9 a 12 anos

Escríbense no encerado as palabras biografía e autobiografía e pregúntaselos se coñecen a diferenza.

Presentáse a Leonor e fálase sobre as súas memorias. Explícales o valor que ten o texto. Esta muller foi capaz de romper o tabú de expresarse e de afirmar a súa propia visión das cousas.

- Charlar en gran grupo das diferenzas que pensan que pode haber entre unha autobiografía escrita no século XIV por unha muller ou por un home.
- Prepárase un mural na clase con fotos de Leonor e pídeselle ao alumnado que escriba algo que lle chamara a atención das súas memorias, ou algunha palabra que pensen que define ben a esta muller. Exponse na clase o nun dos corredores do centro.

De 12 a 15 anos

Devólvelles a voz.

A clase dividirase en grupos, asignando a tres deles as escritoras propostas neste calendario (Leonor López de Córdoba y Carrillo, Wallada bint al-Mustakfi e Isabel de Villena), e ao resto, axudándolles a atopar máis.

Unha vez seleccionada a artista que traballará cada grupo, deberán buscar en Internet varios textos da súa obra, e seleccionar todos aqueles fragmentos que más transmitan, e que puideran ser pintados en paredes a modo de mensaxes grafiti.

Cada grupo deberá escoller aqueles espazos da súa localidade que considera máis importantes, xa sexa pola súa relevancia, tránsito de persoas ou por algún tipo de denuncia onde mellor ubicar o que lle gustaría facer.

Investiga sobre a figura de Isabel de Villena (1430-1490). As obras de ambas escritoras destacan pola súa grande orixinalidade e unha parte da crítica enmárcas nun discurso protifeminista. Indaga por que, que rasgos as unen e se gozaron de prestixio e recoñecemento na súa época.

Escollidios os lugares, sacáran fotografías dos mesmos e traeránas á clase para poder debuxalas en cartolinas.

Ilustrarán eseas lugares cos fragmentos literarios seleccionados de xeito artístico, reivindicando as mensaxes que elixiran transmitir. Finalmente farase unha

pequena exposición no centro dos traballos realizados, para dar a coñecer ao resto dos cursos o traballo destas artistas esquecidas, devolvéndoles a voz a estas mulleres ás que o tempo llea negou.

De 15 a 18 anos

Ponte no seu lugar.

Dividirase a clase en grupos, e a cada un deles asignaráselle unha artista (Leonor López de Córdoba y Carrillo, Wallada bint al-Mustakfi e Isabel de Villena), más tantas outras como atopen ata que todos os grupos teñan a unha das asignadas.

Procederese entón a recadar por grupos toda a información posible sobre a súa vida e obra, pero especialmente sobre a época na que viviu. Os membros do grupo gravarán unha entrevista de entre 10 e 20 minutos de duración no que se repartirán roles do xeito máis creativo que podan: unha deles pode ser a artista, outra pode facerlle preguntas sobre como de dura foi a súa vida, outra pode ser unha viaxeira no tempo que lle conte como podería ser todo diferente (ou non) se tivera nado agora, e ademais outros membros poden elaborar publicidade ou mensaxes creativos para os descansos, ou até introducir un pequeno fío musical. A imaxinación é o límite!

As entrevistas subiránse a calquera plataforma dixital (como por exemplo <https://soundcloud.com/>) e daráse difusión ao gran traballo que fixeron polas canles dixitais do centro educativo.

Persoas adultas

As Memorias de Leonor López de Córdoba (1362/63-1430), que describen un mundo de mulleres pouco convencional, forman parte do canon literario. Trala lectura do seu libro (<http://web.colby.edu/sp398b-sp2019/files/2019/02/Leonor-López-de-Córdoba-Memorias.pdf>), investiga onde reside a súa orixinalidade e por que se trata dunha obra pioneira na Historia da Literatura española.

Investiga sobre a figura de Isabel de Villena (1430-1490). As obras de ambas escritoras destacan pola súa grande orixinalidade e unha parte da crítica enmárcas nun discurso protifeminista. Indaga por que, que rasgos as unen e se gozaron de prestixio e recoñecemento na súa época.

Escribe un artigo de prensa titulado "A liberdade dunha muller andalusi" co gallo do aniversario da poetisa cordobesa Wallada bint al-Mustakfi (994-1019). Inclúe en dito artigo os seus trazos biográficos máis destacados, a descripción da súa obra literaria e a razón que xustifica o título do artigo. Emprega algún dos seus versos que podes seleccionar entre os seus poemas dispoñibles na seguinte URL:

<https://ciudadseva.com/autor/wallada-bint-al-mustakfi/poemas/>.

De 0 a 3 anos

Febreiro. Escritoras do Renacemento

De 0 a 3 anos

Amosaríalles imaxes de como se vestían na época do renacemento e comparalos coas nosas roupas actuais.

De 9 a 12 anos

Propónemolos.

Amosándoos o cadro propónemolos que inventen unha historia sobre o mesmo, axudándolos con preguntas que alenten a análise da imaxe. Podemos facer fincapé no que fan estas mulleres e o difícil que era para as mulleres daquela época acceder á cultura.

De 3 a 6 anos

Relaciona cada muller coa súa imaxe e a obra que lle corresponde.

Olivia Sabuco de Nante Barrera		Cristalán de España
Beatriz Bernal		Nueva naturaleza del hombre
Luisa Sigea de Velasco		Syntra

De 12 a 15 anos

Creámos un conto.

Entre toda a clase escribiremos unha historia a partir dun personaxe do libro de Beatriz Bernal, Cristalán de España.

Comeará a mestra ou o mestre co seguinte texto:

A maga Membrillo vivía nunha illa da que era dona. Era unha muller moi sabia, con coñecementos en matemática, lingua, ciencias e música. Nunca casou porque dícia que ningún debía ter poder sobre ela...

A partir deste texto, cada alumno e alumnado irá ampliando a historia cunha frase ou dúas ata completar o conto.

Ao finalizar o conto faranse partes

do texto e repartiránse entre o alumnado para que ilustren os personaxes, as escenas...

De 12 a 15 anos

Dixo Virginia Woolf que "durante a maior parte da historia, 'Anónimo' era unha muller". Unha sentenza certa ainda que houbo honrosas excepcións: a vallisoletana Beatriz Bernal foi unha das

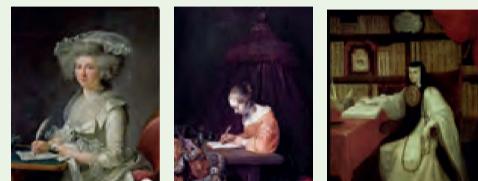
Marzo. Escritoras do Barroco. Século XVII

De 0 a 3 anos

Escoitar fragmentos da audición "2 horas de Adagios Barrocos" (<https://www.youtube.com/watch?v=9JUEnUfUDaq>). Simultaneamente poden reflectir graficamente na caixa de area, con pintura de dedos... as emocións que lles transmite este tipo de música.

De 3 a 6 anos

Observar e analizar en asemblea as imaxes destas mulleres, re-

en actividades o a reiteración de conductas positivas.

- Ao acadar un novo nivel, o alumnado obterá un ou varios logros, que lles darán beneficios nas clases o na avaliación da materia.

Realizarémos desenvolvendo o currículo da materia, pero a partir das mulleres que saen no calendario e as súas obras.

Exemplo: <http://www.lacunadehalcarnaso.com/2017/07/como-converti-mi-clase-de-historia-en.html>.

De 12 a 15 anos

Adiviña o personaxe.

Faranse grupos de 5 nenas e nenos e cada grupo debe facer unha actividade chamada "adiviña o personaxe" para que o resto da clase pescude de que personaxe estamos falando. Centráronse nas tres mulleres do calendario (Juliana Morell, María de Zayas Sotomayor e Ana Caro Mallén de Soto) e as necesarias da época para que cada grupo teña unha muller que investigar, por exemplo: Catalina Clara Ramírez de Guzmán, Ángela María Tabares Martínez, Luisa Roldán, Juana Iríez de la Cruz...

Por exemplo:

- É eloixida polo autor de "La dama boba"
- Pertence a unha época de moita actividade intelectual e artística en España que recibe o nome idíoma por Luis José Vélazquez, un erudito e anticuario do século XVIII.
- Algúnhas das súas obras están nun estilo moi típico desta época, ao igual que outra obra que narra a vida dun neno desde a súa infancia ata a súa idade adulta.

De 15 a 18 anos

Scape Room.

Realizaremos un escape room O conde Partinuplés. O conde Partinuplés desapareceu e Rosaura non pode desposar. Axudámos a Rosaura a atopar ao seu amado?

Esta ligazón axuda a facer as probas:
<http://www.lacunadehalcarnaso.com/2019/04/aprender-historia-creando-y-resolviendo.html>

Persoas adultas

Despois de ver "Amor, agravio, mujer" de Ana Caro Mallén de Soto, a clase elixirá unha pasaxe que deberá escenificar na semana cultural
<https://www.youtube.com/watch?v=1JPuwk6OLDy>

De 6 a 9 anos

Durante o período barroco tiveron moita aceptación as xustas literarias, certames literarios que non prohibían a participación das mulleres escritoras.

Realizaremos na clase un concurso de xustas poéticas, buscando previamente información sobre os temas dos que adoitaban escribir e elixindo como xurado a alumnado ataviado daquela época.

De 9 a 12 anos

Ao longo do trimestre realizaremos unha actividade a partir da gamificación. Consiste en aprender a través do xogo. Para ello elaboraremos unha serie de tarefas a realizar, co conseguinte premio, a través do visionamento de vídeos, realización de actividades, etc.

- O xogo avanzará a través dunha serie de niveis, que están relacionados co avance no temario de lingua: lector/a, escritor/a, editor/a, académico/a, etc.
- Para poder acadar cada nivel, o alumnado terá que obter distintas insignias, que poderán lograr mediante o visionamento e toma de apuntes dos vídeos, a participación

De 0 a 3 anos

Abril. Escritoras dos Séculos XVIII e XIX

De 0 a 3 anos

Audiolibros: "O monstro de cores", tralo conto, poden facer unha actividade sensorial, na que a mestra ou o mestre lles dán diferentes obxectos de distintos materiais para así traballar texturas e cores (que xa viron no conto). Dentro das actividades de estimulación sensorial, pódense empregar infinitude de materiais e obxectos que estimulan os sentidos a través de actividades de xogo.

https://www.youtube.com/watch?v=_NmMOKND8g

De